

han var, blev hans voksende Indflydelse indenfor Creditkassen, der er skildret meget udførligt, Symbolet paa Venstrepartiets gradvise Sejr indenfor de Institutioner, der væsentlig hørte Landbruget til. Til Held for Creditkassen og til Ære for den danske Bondestands sunde økonomiske Sans fik de politiske Brydninger dog liden eller ingen Indflydelse paa Institutionens Virksomhed udadtil, og efterhaanden er de traadt ganske i Baggrunden for de rent saglige Momenter. Saaledes kaster Festskriftet flere Strejflys over de politiske Brydninger i 70erne og 80erne, men mest Betydning har det dog ved at vise os en Side af den jordbesiddende Landbefolknings Solidaritetsfølelse, hvis dybe Rødder Forfatteren søger i Landsbyfællesskabet, og som sikkert i langt højere Grad end de rent politiske Stridigheder paa Tinge giver os Nøglen til Forstaaelsen af Venstres Kampe under den gennemsele Grundlov.

Th. B. B.

Landvæsen.

Hans Jensen giver i sin Afhandling: *A. G. Moltkes Forbedring af Agerdyrkningens Tilstand paa Bregentved*. [Aarvog for Sorø Amt VI] en kort Redegørelse for de tekniske Reformer, A. G. Moltke gennemførte paa sine ny erhvervede store Godser med Bregentved som Midtpunkt. Grundlaget for Skildringen er en Indberetning fra Grev Moltke 1776; den er interessant — baade ved sin Kritik af det bestaaende o: *Landbruget paa Bregentved omkring 1750, og ved Skildringen af de Reformer, der gennemførtes*. For faa Vange, for store Skifter, for ringe Hvile, for lidt Afveksling i Sædskiftet, Træer spredt voksende paa Marken og Sten, der hindrede Pløjning, Sumpe og Moser med megen sur Jord; for ringe Besætninger, „da dog Sædelandet skal vedligeholdes og forøges ved den af de underholdende Kreaturer leverede Gødning“ — dette er sikkert en i al sin Sammentrængthed meget rammende Karakteristik af Tidens „Fejl i Agerdyrkingen“. Ikke mindre interessant er Skildringen af „de holstenske Agerdyrkningsmetoders“ Indførelse paa Gaarden Sofiendal, der derved er bleven berømt i det danske Landbrugs Historie. Magister Hans Jensen viser ogsaa, at Grev Moltke, der saaledes havde en klar Forstaaelse af Manglerne ved Tidens „Agerdyrkningssystem“, ingenlunde i samme Grad var forstaaende og reformvenlig overfor Tidens „sociale System“.

H. P.

24. Marts 1917 var det 125 Aar siden Generalmajor Classen døde og Fideikommisset traadte i Virksomhed. C. Pedersens Afhandling *Det Classenske Fideikommis gennem 125 Aar* [Maribo Amts økonomiske Selskabs Aarvog 1916] er saaledes et Slags Fest-

skrift. Det agrarhistoriske indtager den største Plads, og i den Henseende er C. Pedersens Redegørelse et helt værdifuldt Bidrag til vor desværre jo saa sparsomme Godshistorie: *Udskiftningen* paa Corselitze og Carlsfeldt Godser, *Hoveriet*, *Fæsteaflosningen* m. m. skildres udførligt og med Blik for det væsentlige. Ogsaa om det første, mislykkede Forsøg, 1799, paa at indrette en Landbrugsskole paa Næsgaard med den senere berømte Professor Olufsen som Leder berettes der. Som rimeligt er indledes Afhandlingen med en Skildring af Fideikommissets Stifter Joh. Fr. Classen.

H. P.

Det vil være mere end en pæn Talemaade, naar man siger, at med Sekretær Hertels Bog om **Andelsbevægelsen i Danmark** er der afhjulpet et virkeligt Savn i vor økonomisk-historiske Literatur. Hertels Bog har virkelig i lang Tid været savnet — ikke mindst af os selv herhjemme. Den moderne Andelsbevægelse er jo en saa vigtig Faktor i vort Landbrugs nyere og nyeste Historie, at en grundig og alsidig Skildring af den allerede af den Grund maa være af betydelig Interesse. Dertil kommer: enhver, der har nogen Erfaring for, hvor tit der fra Udlandinges Side rettes Spørgsmaal vedrørende danske Landbrugsforhold og specielt vedrørende den moderne Kooperation indenfor vort Landbrug, vil føle det som en Lettelse, at der nu med god Samvittighed i den Henseende kan henvises til Hertels Fremstilling. Og ikke blot for Øjeblikket eller for nærværende Tid vil denne Bog have Interesse: Forfatteren kan sikkert se tilbage paa det Arbejde, der ligger bagved, med den Bevidsthed, at han gennem det har frembragt en Bog, der vil blive et søgt Kildeskrift for dem, der en Gang vil komme til at beskæftige sig med det, der for os har været Nutid, men som for dem vil staa som et ejendommeligt og betydningsfuldt Stykke Fortid i vort Landbrugs Udvikling.

Der er saa meget mere Anledning til at nævne Hertels Bog i dette Tidsskrifts Oversigter, som der helt igennem er lagt Vægt paa Skildringen af Bevægelsens historiske Forløb og Udvikling. Som Indledning er der endog givet en Skildring af „Andelsbevægelsen inden for det gamle Landbrug“, d. v. s. det gamle Landsbysamfund, som det fandtes forud for den Opløsningsproces, der fra en Side set var et fremtrædende Træk ved de store Landboreformers Periode. Skildringen er i sig selv fortræffelig; men det forekommer mig ikke at være ubegrundet, hvis Læsere skulde nære nogen Tvivl med Hensyn til Berettigelsen af paa denne Maade at stille det gamle Landsbysamfund sammen med